

Veronika Urank - Olip: Slovenski križevi poti v cerkvah južne Koroške

Mohorjeva založba Celovec, 214 strani, slikovne priloge

Avtorica slikovno bogate monografije Veronika Urank - Olip je v osmih dvojezičnih dekanijah krške škofije na Koroškem našla 76 ohranjenih križevih potov s slovenskimi napisi, nastalih od sredine 18. stoletja do danes. Velika večina jih je v cerkvah, nekaj pa tudi na »kalvarijah« na prostem. Dve tretjini jih ima napise v gajici, tretjina pa še v bohoričici, pri čemer ni upoštevan stari križev pot s slovenskimi ključnimi besedami, shranjen na podstrešju cerkve v Brodeh. Največ obojih, po 14, je v dekanijah Pliberk in Dobrla vas, 12 v Velikovcu in okolici, 11 v dekaniji Rožek itn. Veronika Urank - Olip je poleg teh naletela tudi na križeve pote brez podpisov. Večina jih je nastala v zadnjih desetletjih, ko so po izjavah župnikov in cerkvenih ključarjev nemško govoreči verniki odstranili največ slovenskih zapisov in jih ponekod nadomestili z nemškimi. Kdaj in zakaj je prihajalo do tega, avtorica ni posebej ugotavljala, saj bi s tem preseгла zastavljeni okvir naloge, je pa natančno preučila in opisala napise, ki si jih je ogledala.

Knjiga postreže s številnimi strokovnimi ugotovitvami, tudi z jezikoslovnimi analizami, ki razkrivajo čas in vplive na nastanek napisov, vendar je branje ali vsaj skrbno prelistavanje dela Veronike Urank - Olip zanimivo tudi za širšo javnost. Takšna so na primer odkritja na terenu, ki so presenetila tudi avtorico, da se je namreč s križevimi poti v preteklosti veliko trgovalo. V tem dejstvu je pogosto tudi odgovor na vprašanje, zakaj so križevi poti nemalo kdaj starejši od cerkva, v katerih služijo svojemu namenu. Ti sicer zanimivi primeri so praviloma še otežili ugotavljanje resnične starosti posameznih križevih potov. Zato je ta strnjena raziskava le sinhrona dokumentacija križevih potov po južno koroških cerkvah, pri čemer se je avtorica pri oceni starosti omejevala le na starost napisov, ki so v mnogo primerih verjetno mlajši od postaj.

Slovenski napisi v različnih narečnih različicah pod križevimi poti spadajo med prve javne napise v slovenščini – zdaj pa so, kot na koncu pripominja Veronika Urank - Olip, vsaj v bolj ponemčenih krajih tudi zadnji javni napisi v slovenščini. V preteklosti jih je bilo veliko več, ohranjeni pa kljub temu prepričljivo dokazujejo – čeprav je bil jezik napisov na njih praviloma odvisen od narodne/jezikovne pripadnosti naročnika oz. plačnika – da je bilo obravnavano ozemlje v 18. in 19. stoletju pa tudi že prej, ko je v cerkvah nastajala njihova oprema, večinsko, če ne v celoti poseljeno s Slovenci.